

Mål C-280/24 [Malicník]ⁱ

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

23 april 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Krajský súd v Prešove (Slovakien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

25 mars 2024

Klagande:

A.B.

Motpart:

Slovenská sporiteľňa, a.s.

[utelämnas]

BESLUT

Krajský súd v Prešove (Regiondomstolen i Prešov, Slovakien) [utelämnas] har i målet mellan klaganden A.B. [utelämnas] och motparten Slovenská sporiteľňa, a.s. [utelämnas] om fastställandet av kreditens räntefria och kostnadsfria karaktär, om återbetalning av obehörig vinst, och om fastställande av att avtalsvillkor är oskäligen, inom ramen för ett överklagande av domen från Okresný súd Prešov (distriktsdomstolen i Prešov, Slovakien) [utelämnas] av den 27 oktober 2023

fattat följande beslut:

I enlighet med 162 § 1 c i Civilný sporový poriadok (civilprocesslagen, nedan kallad kpc) ska målet vilandeförklaras och följande frågor hänskjutas till Europeiska unionens domstol (nedan kallad EU-domstolen):

ⁱ Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

1. Utgör unionsrätten hinder för en sådan rättspraxis som den dom som Najvyšší súd Slovenskej republiky (Högsta domstolen i Republiken Slovakien, Slovakien) meddelade den 28 februari 2022, nr 7Cdo 294/2019, enligt vilken kravet på att föremålet för den tjänst för vilken konsumenten ska betala en avgift för beviljandet av en kredit ska vara klart och begripligt är uppfyllt, genom att ”*det av definitionen av den omtvistade avgiften framgår att det rör sig om en avgift för beviljande av kredit, det vill säga om en avgift för de handlingar från kreditgivarens sida som erfordras för att ingå avtalet och som kan hänföras till kreditgivarens inre organisation och utgör en del av dennes kostnader, det vill säga kostnader för kreditgivarens handlingar som är förknippade med beviljandet av krediten, såsom upprättande och ingående av avtalet etc.*,” och genom att avgiftsbeloppet har fastställts exakt?

2. Påverkas bedömningen av om låneuppläggningsavgiften är skälig av omfattningen av kreditgivarens utgifter för den tjänst som är förenad med en sådan avgift och ska därför föremålet för en sådan tjänst anges i avtalet, eller utgör avgiften endast en ersättning, vid vars fastställande kreditgivaren inte behöver beakta sina utgifter för tillhandahållandet av den tjänst som är förenad med en sådan avgift?

3. Om låneuppläggningsavgiften ska återspegla kreditgivarens utgifter för den tjänst som är förenad med en sådan avgift, är denna faktor relevant vid tillämpningen av artikel 6.1 i direktiv 93/13, när kreditgivaren inom ramen för en sådan avgift på konsumenten övervältrar samtliga kostnader som kreditgivaren haft för tillhandahållandet av tjänsten för vilken avgiften tagits ut och när föremålet för tjänsten ligger i båda avtalsparternas intresse?

Skäl

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

I artikel 3.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

Artikel 4 i direktivet har följande lydelse:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.”

2. Bedömningen av avtalsvilkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

I artikel 5 i samma direktiv föreskrivs följande:

”I avtal där alla eller vissa villkor som erbjuds konsumenten är i skriftlig form skall dessa villkor alltid vara klart och begripligt formulerade. Vid tveksamhet om ett avtalsvilkors innebörd skall den för konsumenten mest gynnsamma tolkningen gälla. Denna tolkningsregel gäller inte vid de förfaranden som föreskrivs i artikel 7.2.”

Slovakisk rätt

Enligt artikel 2.2 kpc är rättssäkerhet ett tillstånd där var och en rimligen kan förvänta sig att hans eller hennes tvist kommer att avgöras i enlighet med de högsta domstolarnas etablerade rättspraxis; i avsaknad av sådan etablerad rättspraxis, är det även där var och en rimligen kan förvänta sig att hans eller hennes tvist kommer att avgöras på ett rättvist sätt.

Enligt 53 § 1 i Občiansky zákonník (civillagen) får konsumentavtal inte innehålla bestämmelser som medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumentens (nedan kallat oskäligt villkor). Detta gäller inte för avtalsvillkor som avser avtalets huvudprestation och prisets lämplighet, förutsatt att dessa villkor är otvetydigt, klart och begripligt formulerade eller att de oskäliga villkoren har varit föremål för individuell förhandling.

Saken i det nationella målet och tolkningsfrågorna

Den 23 maj 2012 ingicks ett avtal om konsumentkredit på avbetalning mellan klaganden i egenskap av konsument och motparten, som är en bank, i egenskap av kreditgivare, varigenom banken beviljade klaganden en konsumentkredit för valfritt ändamål, om 9 999 euro på följande villkor: årlig ränta 16,90 procent, avbetalningsbelopp 189,14 euro per månad, förfallodag för den första avbetalningen 20 juni 2022, antalet avbetalningar – 120, sista datum för återbetalning av lånet – 20 juni 2022, effektiv ränta 19,55 procent, genomsnittligt värde av den effektiva räntan 13,80 procent, totalt belopp som ska återbetalas: 21 926,19 euro, lånet beviljades utan dröjsmål i dess helhet. I avtalet fastställdes även uppläggningsavgiften enligt följande:

Avgifter

1 Låntagaren ska betala följande avgifter till banken

<i>Avgiftens benämning</i>	<i>Avgiftsbelopp i euro</i>	<i>Frekvens</i>
<i>Uppläggningsavgift</i>	<i>169,00</i>	<i>Engångsbelopp</i>

<i>Administrativ avgift</i>	<i>2,99</i>	<i>Varje månad</i>
<i>Kostnader för kreditförsäkring</i>	<i>6,40</i>	<i>Varje månad</i>

- Påminnelseavgiften uppgår till 25 euro för varje påminnelse som utfärdas.
- De avgifter som anges i tabellen ska betalas av låntagaren i regelbundna avbetalningar med samma frekvens och på samma förfallodag som avbetalningarna på lånet.

De avgifter som nämns i detta avtalsvillkor ska betalas från och med den dag då kreditavtalet undertecknas och eventuella ändringar av dessa regleras i låneavtalet, lånevillkoren och de allmänna försäljningsvillkoren.

Klaganden väckte talan vid Okresný súd Prešov (Distriktsdomstolen i Prešov, Slovakien) (nedan kallad distriktsdomstolen) och gjorde gällande att hans konsumenträttigheter hade kränkts. Han hävdade bland annat att uppläggningsavgiften inte var transparent och att den var oskälig, eftersom det i avtalet inte preciserades vilken tjänst som skulle tillhandahållas som motprestation till denna avgift.

I sin första dom av den 30 november 2022 konstaterade distriktsdomstolen att *”den inte delar uppfattningen att det av beskrivningen av uppläggningsavgiften inte framgår för vilken tjänst den har begärts av motparten. En logisk och grammatikalisk tolkning leder till slutsatsen att avgiften betalas för kreditgivarens handlingar som erfordras för att ingå avtalet, såsom bland annat det faktiska upprättandet av avtalet och andra handlingar som är förenade med beviljandet av krediten.”* Distriktsdomstolen ogillade därför talan om fastställelse av att uppläggningsavgiften för lånet var oskälig.

Efter överklagande, den 22 augusti 2023, upphävde Krajský súd v Prešove (Regional domstol i Prešov, Slovakien, nedan kallad Regiondomstolen) distriktsdomstolens dom i den del som avsåg låneuppläggningsavgiften och hänvisade bland annat till EU-domstolens dom i mål C-224/19, i vilken EU-domstolen slog fast följande: *”Mot denna bakgrund ska fråga 11 i mål C-224/19 besvaras på följande sätt. Artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett villkor i ett låneavtal mellan en konsument och ett finansinstitut som innebär att konsumenten ska betala en uppläggningsavgift är ägnat att medföra en i strid med kravet på god sed betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumentens, om finansinstitutet inte visar att denna avgift motsvarar faktiskt levererade tjänster och för finansinstitutet uppkomna kostnader. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva detta.”*

Genom en andra dom av den 27 oktober 2023 avlog distriktsdomstolen på nytt talan om fastställelse av att uppläggningsavgiften för lånet var oskälig. Distriktsdomstolen motiverade sin underlåtenhet att beakta

appellationsdomstolens rättsliga ståndpunkt med att en liknande rättsfråga redan hade avgjorts av Najvyšší súd Slovenskej republiky (Högsta domstolen i Republiken Slovakien) (nedan kallad Högsta domstolen) och att Högsta domstolens avgörande är en del av etablerad rättspraxis som är bindande för alla domstolar. Detta rör sig om Högsta domstolens dom nr. 7Cdo/294/2019 [utelämnas]. Distriktsdomstolen hänvisade också till EU-domstolens dom C-621/[17], av vilken det framgår att det inte är nödvändigt att ange de specifika tjänster för vilka dessa avgifter tas ut, utan det är avgörande att dessa avtalsvillkor är klart och begripligt formulerade i avtalet.

På grundval av klagandens överklagande gjorde appellationsdomstolen en bedömning av den aktuella låneuppläggningsavgiften. Appellationsdomstolen har ifrågasatt distriktsdomstolens slutsatser vad gäller låneuppläggningsavgiftens transparens, eftersom distriktsdomstolen i huvudsak enbart grundade sig på avgiftens benämning, utan att undersöka beräkningsmetoden för avgiften och föremålet för den därmed förbundna tjänsten. Problemet är emellertid att distriktsdomstolen avgjorde målet på grundval av ett avgörande från Högsta domstolen som offentliggjorts i Zbierka súdnych rozhodnutí (rättsfallssamling), som är bindande för alla domstolar (artikel 2 kpc).

I dom 7Cdo/294/2019 slog Högsta domstolen fast följande:

13. Enligt EU-domstolens dom av den 3 oktober 2019 i mål C-621/17 gäller följande: ”Artikel 4.2 och artikel 5 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att kravet på att ett avtalsvillkor ska vara klart och begripligt formulerat inte innebär ett krav på att avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling i ett kreditavtal som ingåtts med konsumenter – såsom de villkor som är aktuella i det nationella målet, vilka exakt fastställer storleken på förvaltningsavgifterna och på en uppläggningsavgift som konsumenten ska betala samt beräkningsmetoden för avgifterna och den tidpunkt då de förfaller till betalning – också ska specificera de tjänster som tillhandahålls som motprestation för beloppen i fråga”.

14. Appellationsdomstolen har påpekat att det av beskrivningen av den aktuella avgiften framgår att det rör sig om en låneuppläggningsavgift, det vill säga en avgift för handlingar från kreditgivarens sida som erfordras för att ingå avtalet och som utgör en intern fråga för denne, samt för en del av kreditgivarens kostnader, det vill säga för kreditgivarens handlingar som är förbundna med beviljandet av krediten, såsom upprättande och ingående av ett avtal etc. Uppläggningsavgiften utgör således priset för kreditgivarens tillhandahållande av en tjänst, och den kan tillämpas enligt lagen om beviljande av krediter nr 129/2010 och även enligt EU-domstolens praxis. Till följd av att uppläggningsavgiften förhandlats fram går det således inte att dra slutsatsen att det rör sig om ett oskäligt avtalsvillkor.

15. Det saknar inte betydelse att det ankom på klaganden, som kunde bedöma de ekonomiska konsekvenserna av avtalet, att fatta beslut om att ingå avtalet och,

om han ansåg att den uppläggningsavgift som hade formulerats i avtalet på ett konkret, klart och begripligt sätt var hög, fanns det inget som hindrade honom från att vända sig till en annan enhet. Enligt appellationsdomstolens uppfattning kan man inte acceptera en situation där klaganden, som i förväg visste att han skulle behöva betala en låneuppläggningsavgift och samtidigt kände till avgiftens storlek, ändå ingick avtalet, det vill säga samtyckte till avgiften och dess storlek, och sedan intog ståndpunkten att avgiften utgjorde ett oskäligt avtalsvillkor.

Appellationsdomstolen anser att Högsta domstolens och därmed även distriktsdomstolens ståndpunkt kan strida mot EU-domstolens praxis, särskilt domarna C-224/19 och C-565/21. Ändringar av tolkningen kan också förväntas i samband med domen i mål C-300/23.

Appellationsdomstolen har framfört allt bestritt Högsta domstolens ståndpunkt att föremålet för den tjänst som är förenad med låneuppläggningsavgiften ska vara en intern fråga för banken. Enligt appellationsdomstolen är detta just motsatsen till transparens, eftersom termen ”intern” antyder att det rör sig om en fråga som endast berör banken, vilket uppenbart skadar transparensen.

Regiondomstolen vill även få klarhet i huruvida det ankommer på domstolen, och inte på kreditgivaren, att identifiera föremålet för den tjänst som är förbunden med låneuppläggningsavgiften genom en icke uttömmande uppräkningslista (etc.). Eftersom ett avtalsvillkor enligt EU-domstolens praxis ska bedömas utifrån förhållandena vid tidpunkten för avtalets ingående, är det av väsentlig betydelse att konsumenten vid tidpunkten för avtalets ingående har möjlighet att avgöra om han eller hon vill betala för tjänsten och han eller hon måste därför ha kännedom om denna.

Appellationsdomstolen anser att själva benämningen på avgiften även kan ge en hel del antydningar om föremålet för tjänsten, tillsammans med det sammanhang i vilket avtalet i dess helhet ingår, men är övertygad om att benämningen på avgiften endast är en av indikatorerna på föremålet för tjänsten.

EU-domstolen har redan slagit fast att det vid bedömningen av huruvida uppläggningsavgiften är oskälig är nödvändigt att beakta om avgiften inte sammanfaller med ett annat avtalsvillkor. Regiondomstolen är särskilt bekymrad över distriktsdomstolens argument att banken, om kreditavgiften var ogiltig, skulle ha varit tvungen att höja räntesatsen (*”Det bör noteras banken när den ingick låneavtalet, beräknade att dess intäkter skulle utgöras av räntor och avgifter; om den endast hade räknat med att dess intäkter skulle utgöras av ränteintäkter skulle detta utan tvekan ha återspeglats i räntesatsen.”* – punkt 59 i domen med målnummer 1 ICsp/72/2022–463 av den 27 oktober 2023).

Regiondomstolen betvivlar att Högsta domstolen har fäst någon som helst vikt vid det faktiska föremålet för den tjänst som är förbunden med avgiften för beviljande av kredit. Tolkningsfrågan avseende betydelsen av kostnaden för den tjänst som är förbunden med bankavgiften och betalningen av denna är därför relevant. Det är allmänt vedertaget att konsumenterna själva eller med hjälp av egna jurister skulle

kunna upprätta ett kreditavtal, och utforma bankens villkor, betydligt billigare. Att självständigt upprätta avtal skulle emellertid äventyra hela doktrinen om skydd som följer av direktiv 93/13, eftersom denna grundar sig på skyddet mot oskäliga villkor som inte har varit föremål för individuell förhandling.

Det är därför viktigt att klargöra rättspraxis när det gäller kännedom om den faktiska tjänsten och det verkliga föremålet för den tjänst som konsumenten ska betala för genom avgiften. Mot bakgrund av ovanstående är även frågan om konsumenten ska bära alla kostnader för en tjänst som dessutom ligger i bankens eget intresse relevant. Konsumenten har ett intresse av att få kredit, men banken har ett intresse av att få ränta på krediten, varför frågan om deltagande i kostnaden för den tjänst som är förenad med avgiften för beviljande av kredit skulle kunna besvaras av EU-domstolen.

[utelämnas] [upprepning av tolkningsfrågorna] [utelämnas] [Information om rättsmedel]

[utelämnas]

[Underskrifter]

[utelämnas]

ARBETSDOKUMENT